

XX. Yüzyılda Türk Din Müsikîsi Geleneğinde Kâni Karaca

Kani Karaca in the Turkish Religious Music tradition in 20th Century

Mustafa Asım AKKUŞ

Öğr. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Müsikîsi Devlet Konservatuarı Türk Din Müsikîsi Anasanat Dalı Öğretim Görevlisi, Ankara Türkiye, mustafasimakkus@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-5327-6017

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü – Article Type	Araştırma Makalesi / Research Article
Geliř Tarihi – Date Received	21 Ocak / January 2021
Kabul Tarihi – Date Accepted	22 Mart / March 2021
Yayın Tarihi – Date Published	25 Mart / March 2021
Yayın Sezonu	Ocak – Şubat – Mart
Pub Date Season	January – February – March

Atf / Cite as: Akkuş, Mustafa Asım, XX. Yüzyılda Türk Din Müsikîsi Geleneğinde Kâni Karaca/Kani Karaca in the Turkish Religious Music tradition in 20th Century. tarr: Turkish Academic Research Review, 6 (1), 76-115. doi: 10.30622 tarr.865870.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediğı teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr>

Copyright © Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey. All rights reserved.

XX. Yüzyılda Türk Din Müsikîsi Geleneğinde Kâni Karaca¹

Mustafa Asım AKKUŞ

Özet

Bu araştırma ile Türk Din Müsikîsinin 20. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden birisi olan Kâni Karaca'nın Türk Din Müsikîsine verdiği hizmetler ve kattığı değerler tespit edilmiş, bununla birlikte sahip olduğu tavır ve üslûbun gelecek nesillere aktarımının sağlanması amaçlanmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde Kâni Karaca ile ilgili akademik araştırmanın yapılmadığı fark edilmiş ve elimizdeki doküman eksikliği sebebiyle Karaca'nın yakınları, arkadaşları ve öğrencileri ile yaptığımız röportajlar sayesinde çalışmamızın hayata geçirilmesi sağlanmıştır. Elde ettiğimiz veriler neticesinde Karaca'nın Türk Din Müsikîsinin önemli bir temsilcisi olduğu, okumuş olduğu kayıtların notaya alınması ve yapmış olduğu ses ve geçki ustalıklarının tespit edilmesi ile bir kere daha ortaya çıkmıştır. Arşivlerde bulunan ses kayıtlarından yola çıkılarak okuduğu eserlerden bazıları notaya alınmıştır. Bu vesile ile kendine has yapmış olduğu geçkiler ve nağmelerin uygulanabilirliği gözler önüne serilmiştir. Araştırma için kullanılan tüm verilere, akademik makaleler, röportajlar, belgeseller, dini müsikî konularına ait tezler ve çeşitli kitaplar incelenerek ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk Din Müsikîsi, Kâni Karaca, Bestekâr, Hânende

Kani Karaca in the Turkish Religious Music tradition in 20th Century

Abstract

With this study, the contributions to the Turkish Religious Music made by Kâni Karaca who is one of the important representatives of Turkish Religious Music in the 20th century were determined. Furthermore, it's also aimed to provide future generations with attitude and style added by him to our music. As a result of research made, it's noticed that there is no any critical academic research study conducted for examining Kâni Karaca and because of lack of available documents, the interviews made with relatives of Karaca, his friends and students brought our study to life. As a result of obtained data, it's revealed one more time that Karaca is an important representative of Turkish Religious Music by determining his performed mastery and notation of recordings voiced by him. Starting from voice recordings kept in archives, some of the songs voiced by him notated. Hereby, arrangements unique to him and applicability of tunes were revealed. All of the data used for the study were obtained through examining academic articles, interviews, documentaries, dissertations on religious music topics and various books.

Keywords: Turkish Religious Music, Kâni Karaca, Composer, Singer

¹ Bu çalışmada, 2018 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sunulan yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

Structured Abstract

The development of our religious music by making additions over the centuries and the fact that it is kept alive by many people who are familiar with the field such as hafiz, kasîdehân, mawlıdhân, na'thân since the early 1900s are important both for our religious music and for people who have devoted themselves to this field. It is important for those who have devoted themselves to this field to know the people who constitute a sample that will improve them.

The transition period from the collapse of the Ottoman Empire to the Republic was very painful and troublesome times were also experienced in religious music during this period. During this period, musicians such as Üsküdar'lı Ali Efendi (1885-1976), Sadettin Kaynak (1895-1961) and Sadettin Heper (1899-1980), who continued the classical Ottoman style, continued the series with both their compositions and the students they trained. Kâni Karaca has served as a bridge in religious music by adding his own efforts to the knowledge he received from these three teachers.

Turkish Religious Music is examined under two headings as " mosque music " and " tekke music ". Many forms continue to be implemented under these headings today. The important feature of mosque music is that it is not performed with saz, that is, with musical instruments. However, it is known that in some "sects", "zakirs" accompanied by their instruments. Today, there are very important names brought up under these two headings. However, Kâni Karaca has improved himself in both these fields and has become one of the important representatives of religious music in the last century.

The characteristic of Kâni Karaca that everyone knows and cannot hide their admiration is the "kıraat" and wording of the Quran. He lived with the Quran all his life and never neglected to read it. Kani Karaca was idiosyncratic hafiz who recites the azan with his own style by making some arrangements. Just like reciting the azan, Kâni Karaca did not go away from the traditional interpretation in salahs, and also added his own style to the salah. He recited salahs like Dilkeşhaveran morning salah, Hüseyini funeral salah and Bayati bairam salah of Hatip Zakiri Efendi (dead: 1623). We have recordings of these salahs. In addition to these salahs, he recited Nihavend salawat of Doğan Ergin, Hicaz salawat and salawat of Kemaliyye. He has also recited and performed the "munâjât", which is one of the forms of Karaca mosque music. The only record of Karaca that we have is tahirbuselik "munâjât" called "niyâz-ı arz-ı hâcâte ulu dergâhımız vardır". Just like the "munâjât", we also have an example of Kâni Karaca's uşşak "qâmat". However, we also see that he performed mosque music forms such as takbir, telbiye, and mawlid.

Karaca also recite the tekke music forms and submitted many records to our utilization. These are forms of na't mawlânâ, mevlevî âyini, durak, nafas. Compositions and lyrics in the form of Tevşih, Şuğl, Kaside, which is accepted as the common form of both mosque and tekke music was also performed by him and he also made compositions.

Kâni Karaca is one of the ordinary personalities who devoted himself to education and Turkish Music for a lifetime, on this occasion, he received training from many artists and masters and raised students by making additions to his knowledge he received from them.

The most important feature of the artist is his ability to convey the emotion given by the composer of the song he has performed. It would not be an exaggeration to say that Kâni Karaca is a genius in this regard. Whether the work is good or bad is directly proportional to the interpretation difference that the performer will add as much as the composition of the composer. However, the accompaniment of the instruments is as important as the composer's song and the interpretation of the performer. Kâni Karaca admired many instruments accompanying him and many instrument players benefited from him.

In the last century, with Kâni Karaca, the importance of the “mashq” style system in vocal performance has been better understood. Kani Kara did not know notes (in terms of singing) since he was blind, therefore he practiced songs by listening and then he was made his teachers and friends listen to his performance. As it can be understood from here, those who took the beautiful attitude that the performers of the past called "fem-i muhsin" as their guide and those who had the opportunity to work with them have succeeded today.

As a result, during our current research and research in our previous thesis titled as " The Life, Works and Place of Kâni Karaca in Turkish Religious Music ", we saw that Karaca did not express a scientific determination or much opinion about Turkish Religious Music because of his performance in the foreground. For this reason, in order to reveal the science hidden in the performance of Kâni teacher, we scored the records he had read. On this occasion, we have shown Karaca's recordings, which serve as a lesson to many students, and his unique interpretations and passages, especially in non-composition forms. Thus, we tried to apply his attitude and unique interpretation.

Giriş

Dinî mûsikîmizin yüzyıllar boyu üzerine ilâveler yaparak gelişmesi ve 1900’lü yılların başından itibaren birçok hâfız, kasîdehân, mevlîdhân, na’thân gibi alana vâkıf insanlar tarafından yaşatılması hem dinî mûsikîmiz açısından hem de bu alana gönül vermiş insanlar açısından önem arz etmektedir. Bu alana gönül vermiş kişilerin, kendisini geliştirecek numûne-i imtisâl teşkil eden insanları tanıması önem arz etmektedir.

Osmanlı Devleti’nin yıkılışından Cumhuriyet’e geçiş dönemi çok sancılı olmuş ve bu süreçte dinî mûsikîde de sıkıntılı zamanlar yaşanmıştır. Bu süreçte klasik Osmanlı üslûbunu devam ettiren Üsküdar’lı Ali Efendi (1885-1976), Sadettin

Kaynak (1895-1961) ve Sadettin Heper (1899-1980) gibi müsıkîşinâslar hem besteleriyle hem de yetiştirdikleri öğrencileri ile silsileyi devam ettirmişlerdir. Kâni Karaca bu üç hocasından aldığı birikimin üzerine kendi gayretlerini de ekleyerek dîni müsıkîde bir köprü vazifesi görmüştür.

Türk Din Müsıkisi, “cami müsıkisi” ve “tekke müsıkisi” olarak iki başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar altında birçok form bugün uygulanmaya devam etmektedir. Cami müsıkisinin önemli özelliği saz ile yani müsıkî aletleriyle icrâ edilmemesidir.²Fakat bazı tarikatlarda zâkirlere sazlarında refâkât ettiği bilinmektedir. Günümüzde bahsettiğimiz bu iki başlık altında yetmiş çok önemli isimler vardır. Fakat Kâni Karaca bu iki alanda da kendisini geliştirmiş ve dîni müsıkînin geçtiğimiz yüzyıldaki önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Bu süreçte Kâni Karaca’nın yakın arkadaşlarıyla yapmış olduğumuz röportajlar neticesinde Karaca ile ilgili gerekli bilgi ve belgelere ulaştık. Yaptığımız röportajlardan hem hayatına dair hem de müsıkî anlayışı ve hizmetlerine dair topladığımız belgelerin çalışmamızın oluşmasına büyük katkıları oldu. Bunun dışında yapmış olduğumuz çeşitli araştırmalar ve kaynak taramalarımızın da çalışmamızın şekillenmesinde etkili olduğu kanaatindeyim.

Hayatı ve Müsıkî Eğitimi

Hem tavır hem de icrâ anlamında nev’i şahsına münhasır bir sanatkârlığa sahip olan Kâni Karaca, 1930 yılında Adana’nın Adalı köyünde doğmuştur. Babası Durmuş Ali Bey, annesi Zeynep Hanım’dır. Küçük yaşta elim bir kaza sonucu gözlerini kaybetmiştir. Gözlerini kaybetmesiyle ilgili yapmış olduğumuz mülâkâtlar neticesinde iki farklı görüş tespit edilmiştir. Birincisi öz kız kardeşi Ayten Sarı ile yapmış olduğum mülâkatta üvey annesi tarafından yanıcı bir madde gözüne damlatılarak âmâ olduğu ifâde edilirken; üvey kız kardeşi Nazire Karaca ile yapmış olduğumuz mülâkatta Kâni Karaca’nın doğum anında zorluk çekmesi ve daha sonra gözlerindeki çapaklanma neticesinde köydekiler tarafından iyileşsin diye tavadaki yağın kurumuş halini gözüne sürme gibi sürdüklerinden dolayı âmâ kaldığını ifâde etmiştir.

Kâni Karaca, 6-7 yaşlarındayken Kur’ân ve müsıkîyle tanışmıştır.³ Karaca’nın ilk olarak Kur’ân ile tanışması radyodaki Kur’ân programlarına

² Fatih Koca, *Türk Din Müsıkisi El Kitabı*, Grafiker Yay, Ankara 2018, s.72.

³ Zeynep Altuntaş, *Kâni Karaca’nın Hayatı ve Din-Dışı Müsıkî Sözlü Form Alanında Bestekârlık Kişiliği*, G.Ü Bitirme Tezi, s.6, Ankara 2016.

yoğunlaşmış ilgi duymasından kaynaklanmaktadır. O zamanın meşhur Arap radyosu olan “Savtu’l-Arab”ı dinlediği bilinmektedir.⁴ O zamanı, Karaca’nın öğrencisi Kemal Karaöz şöyle anlatıyor;

“Hocamın bulunduğu ortamda yani Adana’da imkân yok, bir tek hocasını dinleyebiliyor. Fakat o günün imkânıyla evde radyo var. Radyo Arapları çekiyor. Bizim Türk radyoları çekmiyor. Arap radyolarından Arap kâripleri dinliyor. Hocam bunları isim isim söylerdi ve her birinin tavrında da okurdu. O zamanı da şöyle okumak lazım. O günün Arap kâripleri Osmanlı tedrisatından geçmiş insanlardı. Yani şimdiki kâripler gibi onlar da makam üzere okuyor ama Kâni hocanın dinlediği kâripler gibi değil çünkü o kâripler Osmanlı alt yapısından beslenmiş kişilerdi. Hocanın İstanbul’a kadarki yaşamış olduğu zemin böyle bir zemin.”⁵

Karaca, babasını küçük yaşta kaybetmiş ardından annesi de yeniden evlenmiştir. Karaca’nın âmâ olmasından dolayı üvey babası Karaca’ya bakmak istememiştir. Bunun neticesinde halası tarafından bakımı üstlenilmiştir. Kâni Karaca’nın halasının yanına geçmesinin mûsikî alt yapısının oluşması bakımından önem ifade ettiğini düşünmekteyim. Zirâ Kâni Karaca’nın küçük yaştan itibaren sesinin güzel olması, bununla birlikte işitme ve ezber kabiliyetinin de yüksek olması halası Eşeli Hanım ve eşi Molla Vahap Bey’in dikkatini çekmiştir. Bu sebepten dolayı Kâni Karaca’yı köydeki imam Saatçi Ali Efendi’ye götürmüşlerdir. Eşeli Halası, Saatçi Ali Efendi’den, Kâni Karaca’ya Kur’ân’ı öğretmesini ve Kâni Karaca’yı yetiştirmesini istemiş, Saatçi Ali Efendi de bunu kabul etmiştir. Bir tane evladım var, bu da ikinci evladım diyerek Kâni Karaca’yı sahiplenmiştir.⁶ Karaca, Güntekin ile yaptığı bir röportajda o yılları şu şekilde anlatmaktadır: “6-7 yaşlarında falanım. Hıfza başladım. Ondan sonra etraf camilerde mukâbele okumaya başladım.”⁷

Emin Işık, Saatçi Ali Efendi ile ilgili: “Ben Kâni’nin hafızlık hocasını biliyorum. Ben ona yetiştim, konuştum. Allah ehli bir adamdı.” ifâdesini

⁴ Diyanet Tv, “Meşhûr Kariler 4. Bölüm”, <https://www.youtube.com/watch?v=RdoqDRtsIfw>, (Son Güncellenme Tarihi 30/11/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

⁵ Akkuş, Kemal Karaöz ile Röportaj, 26.10.2016, İstanbul Beylerbeyi.

⁶ Akkuş, Nazire Karaca ile röportaj.

⁷ Mehmet Güntekin, *Vefatının 5. Yılında Kâni Karaca*, İBB Yayınları, İstanbul, 2016, s.6.

kullanmıştır.⁸ Kâni Karaca ise hocasının Sultan II. Abdülhamid ile görüştüğünü ve onun huzurunda bulunmuş bir hoca olduğunu ifade etmiştir.⁹

Kâni Karaca, hocasının önderliğinde Kur'an'ı hıfz etmeye, çevre camilerde mukâbele okumaya başlamış ve 9 yaşına geldiğinde Ali Efendi'de hâfızlığını tamamlamıştır.¹⁰ Mukâbele okumaya başlayan Kâni Karaca'nın sesi, halkın dikkatini çekmiş ve birçok kişi tarafından beğeniyle karşılanmıştır.¹¹

Bu süre zarfında insanların beğenisini kazanmasıyla birlikte etrafındakiler, Karaca'ya Hacı Şefika Hatun Camii'nin imamı Abdi Efendi'den makam öğrenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.¹² Karaca, halkın teşvikiyle Abdi Efendi ile tanışmış ve nazari eğitiminin ilk adımlarını onunla atmaya başlamıştır. O yılları kendisi şu şekilde anlatmaktadır:

“Abdi Efendi, müsikî bilgisi olan hâfız bir zat idi. Ama nazariyât tarzında değildi. Yani teknik bilgi bakımından zayıf, biraz ney üflemiş fakat daha sonra devam etmemiş idi. İşte Abdi Efendi'den makamları nazari olarak değil, pratik olarak öğrendim. Nasıl arz edeyim, yani kulaktan öğrendim. Şu, şu makamdır. İşte zemini şudur, şurası zamandır, şöyle yapılır, burada meyânı böyle yapacaksın, şurada segâh açacaksın diye ağızıyla tarif ederdi. Hatta Kur'an'dan da okuyarak tatbik eder, gösterirdi bana.”¹³

Bu eğitimlerden sonra birkaç Türk ocağında konser vermeye başlayan Karaca, bu ocaktaki amatör müzisyenler, Klarnetçi Ali Bakır ve Kemânî Galip Ongün' den ayrıca icrâ sırasında çok şey öğrendiğini de zikretmiştir. Hatta bu iki ismi de hocaları olarak görmüştür.¹⁴ Yıllar geçtikçe kabına sığmamış ve daha üst bir eğitim alması gerektiği herkes tarafından dile getirilmiştir.

Adana'nın zenginlerinden Milli Mensûcât fabrikasının sahibi Mustafa Özgür “Adana'da bu çocuk bir şey öğrenemez.” diyerek İstanbul'a gelmesine vesile

⁸ Akkuş, Emin Işık ile röportaj.

⁹ Son Yüzyılın En Büyük Sesi Belgeseli, <https://www.youtube.com/watch?v=NDubqQG8khl&t=507s> (Son Güncellenme Tarihi 31/07/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

¹⁰ Altuntaş, a.g.e., s.6.

¹¹ Akkuş, Emin Işık ile röportaj.

¹² Altuntaş, a.g.e., s.6.

¹³ Güntekin, a.g.m., s.6.

¹⁴ Akkuş, Timuçin Çevikoğlu ile röportaj.12.10.2017, Gazi Üniversitesi Ankara.

olmuştur.¹⁵ Kâni Karaca, Saatçi Ali Efendi ve Abdi Efendi'den aldığı eğitimin ardından 1950 senesinde 20 yaşında İstanbul'a gelmiştir. Bir süre Mustafa Özgür'ün evinde kalmış ardından Mustafa Özgür, Kâni Karaca'yı mûsikîşinâs bir ahbâbı olan Kayserili İbrahim Büyükçopur ile tanıştırmıştır. İbrahim Büyükçopur, Kâni Karaca'yı çok beğenmiş ve Karaköy'deki Yeraltı Camii İmamı Hâfız Ali Üsküdarî ile görüştürmüştür. Karaca, Kur'an okuyuş tavrını ve kıraat dersini Hâfız Ali Üsküdarî'den almıştır.¹⁶ Hafız Ali Üsküdarî, Kâni Karaca'yı dinleyince “*seni yetiştiren hocanın elini öpmek lazım.*” ifâdesini kullanmıştır.¹⁷ Buradan Kâni Hocanın ilk ders aldığı hocaların mûsikîye vâkıf kıymetli insanlar olduğu anlaşılmaktadır. Röportaj yaptığım Kemâl Karaöz, Kâni Karaca'nın ilk hocalarının Cumhuriyetin getirdiklerinden dolayı memleketlerine yani Adana'ya döndüklerinin muhtemel olduğunu düşünmektedir.

Mehmet Güntekin'in Kâni Karaca ile 26 Mart 2002 tarihinde yapmış olduğu röportajda Karaca, Hafız Ali Üsküdarî ile ilgili şunları ifâde etmektedir:

“İbrahim Büyükçopur ile tanıştıktan sonra ona, ‘Hacı Ağabey, beni Hâfız Üsküdarlı Ali Efendi ve Sadettin Kaynak ile tanıştır.’ dedim. Beni alıp evvela Ali Efendi'ye götürdü. Ali Efendi önce bana bir aşır okuttu, onun öyle mûsikî nazariyâtı falan yoktu ama yaptığı makamları nazariyât biliyormuş gibi tam sıhhatli yapar ve kullanırdı. Kur'ân bilgisi ve Kur'ân nazariyâtı ayrı bir mesele. Onda da çok âlim bir zattı. İşte bu Ali Efendi beni dinledi ve başladık Kur'ân'ın nazariyâtına, tâlimine”¹⁸

Röportajın devamında Mehmet Güntekin'in: “Hocam Üsküdarlı Ali Efendi, size hangi tavrı meşk etti?” sorusuna Kâni Karaca: “Üsküdar tavrını çünkü onun okuduğu Üsküdar tavrıdır. O tavırda kelimeler yayılmaz. Yani şöyle ifade edeyim bir okuma tarzı vardır ki bazıları, hoca önünde tâlim eder gibi yayarak, abartarak Kur'ân okurlar. Üsküdar tavrı bu tarz bir okuma değildir.” diyerek ifâde etmiştir.

¹⁵ Akkuş, Emin Işık ile röportaj.

¹⁶ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

¹⁷ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

¹⁸ Güntekin, *a.g.m.*, s.8.

Kâni Karaca, Hafız Ali Efendi'den ilm-i kıraatı tamamlayıp Fatih Camii'nde merasimi yapıp icâzet almıştır.¹⁹

Kâni Karaca'nın Hafız Ali Üsküdârî ile ilgili anısı Dr. Abdullah Uysal'ın röportajındaki şu bölümde mevcuttur:

"Kâni Bey'in tilâvetteki hocası, Yerebatan Camii'nin imamı olan Ali Üsküdârî Efendi'dir. Ali Efendi, Üsküdar tariki, Üsküdar ağzı denilen icrânın temsilcisi. Tabi sarayda bulunmuş, Sultan II. Abdülhamid'e terâvih kıldırılmış, mukâbele okumuş, yaşlılık devrinde de Kâni Karaca'yı yetiştirmiş bir zat. Hocanın son yaşlılık zamanları olduğu için sesi giderek kayıyormuş. Ali Efendi'nin taklidini yapar bir okuma tarzıyla ona bir şeyler okumuş Kâni Bey. Sonra koymuşlar makarayı teybe, Ali Efendi'ye dinletmişler. 'Yahu evlâdım Kâni, ben bunu nerede okumuşum ya?' demiş Ali Efendi. Hazret kendi sesini tanıyıyor, o kadar aynısını taklit ediyor Kâni Bey."²⁰

Kâni Karaca'nın en önemli hocalarından olan Sadettin Kaynak ile tanışması da yine İbrahim Büyükçopur vesilesiyle olmuştur. Karaca, Sadettin Kaynak'tan meşk ederken aynı zamanda Ali Üsküdârî ile de meşke devam ediyordu. Hocalarının araları açıktı. Kâni Karaca iki hocasının arasında ilmîni devam ettirmiştir. Hem Ali Efendi'ye gidiyor hem de Sâdettin Kaynak'a gidiyormuş. Bu durumu Ali Üsküdârî'nin anladiğını Karaca şu şekilde ifade ediyor;

"Bir gün Hâfız Ali Efendi bana 'Bana bak Kâni! Sen hem beni hem de onu idare ediyorsun! Ben işin farkındayım ama seni sevdiğim için sesimi çıkarmıyorum, haberin olsun!' demesin mi? Meğer işin farkındaymış ama sesini çıkarmadı. Allah rahmet eylesin. Nasıl idâre ettim Allah bilir! Tek gâyem, bunlardan feyz alayım, istifâde edeyim..."²¹

¹⁹ Diyanet Tv, "Meşhûr Kariler 4. Bölüm", <https://www.youtube.com/watch?v=RdoqDRtsIfw>, (Son Güncellenme Tarihi 30/11/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

²⁰ Dr. Abdullah UYSAL ve Metin EROL Söyleşisi, "*Kâni Karaca Sesini Bir Enstrüman Gibi Kullanırdı*", Dünya Bizim Haber Portalı, Küresel İletişim Merkezi Medya Yayıncılık, İstanbul, 2015.

²¹ Güntekin, *a.g.m.*, s.15.

Kâni Karaca, Sadettin Kaynak'tan, Ali Üsküdarî'den noksan kalan mûsikî nazariyatı bölümünü tamamliyordu. Sadettin Kaynak ile ilgili Karaca, biraz yaşlı olması hasebiyle “Hocamın sesi falso haldeydi” diyor. Bundan dolayı Karaca, hocasının geçtiği eserleri notayla okutturup eseri anlamaya çalışmış; doğrudan okuduğu zaman anlayamadığını kendisi ifade etmiştir.²²

Kâni Karaca, hocası Sadettin Kaynak ile ilk karşılaşmasının ramazan ayında Yeni Camii'de hocasının mukâbele okuduğu bir zamanda gerçekleştiğini ifade etmektedir. İbrahim Büyükçopur, Sadettin hocaya hitaben: “Sadettin hocam, sana bir hâfız getirdim. Bunu bir dinle, eğer kabiliyetini münâsip görürsen himâyene almanı ricâ ediyorum.” deyince Hoca, Kâni Karaca'dan bir aşır okumasını ister. Hoca çok beğenir. Hatta ardından Kâni Karaca, birde Sadettin Kaynak'ın okuyuşu gibi okuyarak yani onu taklit ederek okuyunca daha da hoşuna gider ve bayramdan sonra Sıraselviler'deki evine gelmelerini söyler. Bayramdan sonra evine giderler. Sadettin Kaynak ilk olarak kendi bestesi olan “Bana Bu Ten Gerekmez Can Gerektir” ve ardından bestesi Ali Şirügânî'ye ait olan Nühüft Durağı meşk eder.

Kâni Karaca, hocası ile yaşadığı bir meşk hatırasını şöyle anlatır:

“Bir gün Sadettin Kaynak hocama dedim ki, ‘Hocam ben bir Kâr-ı Nâtık işitdim. Rast getirip fend ile seyretti hümâyı diye bir kâr-ı nâtık... Bunu bana meşk eder misiniz?’ Hoca bana cevâben dedi ki: ‘Oğlum, bir makamın zemini, zemânı, meyânı, ne varsa o eserde mevcut.’ Daha sonra Ahmed Avni Bey'in 110 makamı ihtivâ eden kâr-ı nâtıkını bana meşk etti.”²³

Kâni Karaca bütün bu eğitimleri hocadan meşk usûlüyle almış ve nazarı anlamda kendisine çok büyük katkısı olmuştur.

Sadettin Kaynak, felç olmadan önce yine Sıraselviler'de meşk günlerinden birinde Sadettin Heper'de gelmişti. Kaynak, Heper'e Kâni Karaca'yı tanıtmış ve kendisine emr-i hak vâkî olduğu vakit, Kâni Karaca ile ilgilenmesini söylemiştir. Karaca, Sadettin Kaynak felç olduktan sonra Sadettin Heper'den eğitime devam edecek, yeni hocasıyla kaldığı yerden mûsikî yolculuğuna devam edecektir.

Sadettin Kaynak'ın vefâtına kadar olan süreçte Heper, Beyoğlu Mal Müdürlüğünde veznedârlık yapardı. Yani Kâni Karaca'nın kendisiyle ilk tanıştığı

²² Güntekin, *a.g.m.*, s.16.

²³ Güntekin, *a.g.m.*, s.16.

zamanda Sadettin Heper müsıkîde faal bir vaziyette değildi. Kemal Karaöz, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır;

“Sadettin Heper’in karşısına Kâni hoca vüs’atinde, kabiliyetinde birisi çıkmadığı için müsıkîyi bırakmış, elini eteğini çekmiş. Bu zât galata mevlevihânesinin son kudümzenbaşısı ve Tekel’de çalışıyor. Tekel’de bir memuriyeti var ve onu tekrar bu işe sokan Kâni Karaca olmuştur.²⁴ Buradan da anlaşıldığı üzere Sadettin Heper, Kâni Karaca ile tanıştıktan sonra tekrardan meşklere ve müsıkîye başlamıştır.”²⁵

Kâni Karaca’nın radyo ile tanışması da yine Sadettin Heper sayesinde olmuştur. İstanbul Radyosunun müdürü olan Mes’ud Cemil Bey bir gün mal müdürlüğüne gidip Sadettin Heper ile konuşur. Araları bozuk olduğu için herkes şaşırır. Mes’ud Cemil Bey:

“Efendim aramızda birtakım tatsızlıklar oldu, limonî vaziyetler geçti fakat buna bir son vermeliyiz. Kâni adlı bir talebenizle tanıştım ve çok beğendim. Ona siz meşk ediyormuşsunuz. Eğer müsaade buyurursanız sizden meşk ettiği klasik eserleri radyoda ona okutturup kaydedelim.”²⁶

Kâni Karaca o süreci Mehmet Güntekin ile yapmış olduğu röportajda şu şekilde anlatmaktadır:

“Hocam bir gün bana geldi ve ‘Mes’ud Cemil bana geldi ve böyle böyle dedi. Sen ne diyorsun?’ diye fikrimi sordu. Vallahi hocam, siz ne buyurursanız ben ona göre hareket ederim. Siz okumamı münasip görüyorsanız emriniz başımın üstüne ama müsaade etmezseniz kendi kendime nasıl olur da illa da Radyo’ya okuyayım diye öyle bir şeye kalkışırım? Aman hocam! Size nasıl öyle bir saygısızlık ederim? diye cevap verdim. Bana ‘Tamam’ diyen Heper hocam, Mes’ud Bey’e olumlu cevap vermiş. Mes’ud Bey ile bu şekilde barışan Heper hocam, Radyo’da okumama müsaade ettiği gibi müsıkîye daha

²⁴ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

²⁵ Güntekin, *a.g.m.*, s.17.

²⁶ Güntekin, *a.g.m.*, s.17.

fazla vakit ayırmaya da başladı. Meselâ yeni meşklerimiz için, büyük bir tevâzu göstererek yaşı benden çok büyük olmasına rağmen, bizzat evime gelmeye başladı. Allah rahmet eylesin hakkını ödeyemem.”²⁷

Kâni Karaca, Sadettin Heper hocasıyla ilk meşklerini Kâdirî tekkesinde yaptıklarını yine bu röportajda ifade etmiştir.²⁸

Kâni Karaca'nın en yakın arkadaşlarından birisi olan Hüseyin Top, Sadettin Heper'in öğrencisi Kâni Karaca ilgili şu ifadeyi söylediğini belirtmektedir: “Âmâ Recep varmış, iyi de müzisyenmiş, Sadettin Heper hocama sordum ‘O mu iyi Kâni mi iyi?’ dedim. Sadettin Heper hocam; ‘Kâni, Hammâmizâde İsmail Dede Efendi (ö:1846)'den de iyi.’” diyerek öğrencisine olan hayranlığını ifade etmiştir.²⁹

Kültür Bakanlığı Tarihi Türk Müziği Topluluğu şefi Ahmet Özhan, Kâni Karaca ile Sadettin Heper arasındaki hoca-öğrenci ilişkisini şu şekilde ifade etmektedir: “Sadettin Heper, Kâni Karaca üstâdın istifâde ettiği kişidir. Mevlevî ayinleri ile klasik takımları ondan meşk etmiştir. Sadettin Heper iğneyle oya işler gibi bu fevkalâde kabiliyeti işlemiştir.”³⁰

Bunun dışında Kâni Karaca'nın kendi ifâdesiyle istifâde ettikleri bir bakıma kendilerini hocası gibi gördüğü isimler, Nuri Halil Poyraz (ö:1956), Refik Fersan (ö:1965), Mes'ud Cemil (ö:1963), Münir Nurettin Selçuk (ö:1981), Alâeddin Yavaşca gibi isimler de Kâni Karaca'nın mûsikî yolculuğunda önemli katkıları olmuş isimlerdir.³¹ Mes'ud Cemil Bey'den de klasik eserleri meşk etmiştir.³² Alâeddin Yavaşca ise birçok defa bestelerini dinlettiği, geçmiş olduğu âyinleri dinlettiği önemli bir dost ve hocasıdır.

Kâni Karaca, eğitimlerine devam ettiği sıralarda Adana'dan İstanbul'a gelmesini sağlayan Mehmet Ali Sabuncu'nun aracılığıyla Muazzez Hanım ile tanışmış ve evlenmiştir ve bu evliliğinden, Mehmet Ali, Hasan ve Yasemin adında

²⁷ Güntekin, *a.g.m.*, s.18.

²⁸ Güntekin, *a.g.m.*, s.18.

²⁹ Akkuş, Hüseyin Top ile röportaj.

³⁰ Akkuş, Ahmet Özhan ile röportaj.

³¹ Son Yüzyılın En Büyük Sesi Belgeseli, <https://www.youtube.com/watch?v=NDubqQG8khl&t=507s> (Son Güncellenme Tarihi 31/07/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

³² Son Yüzyılın En Büyük Sesi Belgeseli, <https://www.youtube.com/watch?v=NDubqQG8khl&t=507s> (Son Güncellenme Tarihi 31/07/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

üç çocuğu olmuştur.³³ Kâni Karaca'nın çocuklarından Mehmet Ali Bey matematik profesörü, Hasan Bey akordeon sanatçısı, Yasemin Hanım ise ev hanımıdır.

Kâni Karaca, İstanbul Radyosuna resmî memur olarak ise 17.08.1979 yılında ses sanatçısı olarak başlamış ve 10.07.1996 tarihinde emekli olmuştur.³⁴ Bu süre zarfında birçok konserlere katılmış, ulusal ve uluslararası birçok etkinlikte müsikimizi temsil etmiştir. İstanbul Radyosu memuriyetinden önce İstanbul Devlet Konservatuvarının kuruluşu ile birlikte ilk kadroda yer alan ve 1975-79 yılları arasında usûl ve kudüm derslerine giren Karaca, birçok öğrenci yetiştirmiş ve meşğ geleneğini aktarım açısından önemli bir hizmette bulunmuştur.

29 Mayıs 2004'te vefât eden Kâni Karaca'nın son günlerini Prof. Dr. Hasan Küçük şöyle ifâde etmektedir:

“Kâni Bey ile benim en acı hatıram şudur: Her cuma günü Fatih semtinde Fatih Sultan Mehmet Hân'ın türbesinin yanında bulunan türbedârlık cemiyetinde Rahmân suresini hep Kâni Bey okurdu. Rahmân suresini okurken birdenbire sustu. Ben uyandırdım bir baktım ki yüzü sapsarı kesilmişti. Sonra hastaneye götürdük. Ben de ertesi gün hacca gidecektim. Hastaneden ayrıldım. Daha sonra öğrendim ki Kâni Bey'in karaciğerinde üç tane nokta tespit edilmiş. Her geçen gün de bu hastalığı ilerlemiş.”³⁵

Kâni Karaca'nın en yakın arkadaşlarından Hüseyin Top onun son günlerini şöyle anlatıyor. “Son günlerinde hasta döşeginde hep beni çağırırdı. Gidip okurdum yatağı başında. 29 Mayıs 2004'te vefât etti. Cenâzesini ben kıldırđım. Tezkiyesini yani duasını da Sadeddin Evginer yaptı.”³⁶

İcrâ Kâbiliyeti ve Kendine Has Tavrı

Kâni Karaca nazariyât eğitimini bilhassa geçki pratiklerini ve ustalıklarını hocası Sadettin Kaynak'tan almıştır. Hocasından aldığı bu nazari birikimi, üzerine ilâveler yaparak geliştirmiştir.³⁷ Kâni Karaca'nın nazariyâta bakışını öğrencisi Kemal Karaöz şu şekilde aktarmaktadır:

³³ Akkuş, Nazire Karaca ile röportaj.

³⁴ Trt Arşivinden elde edinilen evraktan bu bilgiye ulaşılmıştır.

³⁵ Akkuş, Hasan Küçük ile röportaj, 26.10.2016, İstanbul Kadıköy.

³⁶ Akkuş, Hüseyin Top ile röportaj, 26.10.2016, İstanbul Beylerbeyi.

³⁷ Akkuş, Ahmet Özhan ile röportaj.

“Kâni hocamın nazariyâta bakışı bir küll idi. Yani nazariyât, hocanın kafasında bir bütün halinde bulunuyordu. Birçok insan cüz olarak öğrenirken ve sonra cüzleri birleştirmeye çalışırken hoca bunu yapmıyordu. Siz sorduğunuz zaman onun ilgili kısmını alır size verirdi. Ama kafasında bir bütündü. Mesela örnek vermek gerekirse, rastın içinde uşşak var. Rastın içinde segâh var, sûznâk var. Ben anlayabildiğim kadarını söylerim neler olduğunu bilemem hocanın kafasında. Fakat rastın içinde hocada sûzidılara var, rastın içine hocada mâhur var. Rastın içinde hocada ya bu da olur mu diyeceğimiz şeyler de var. Rastın içinde hocada evç içinde de rast var. Rastın yarım ses üzerinde de bir rast var hocada, rastın içinde hocada düğâhın üzerinde de bir rast var, bûselik üzerine de bir rast var. O sizi şaşırtır veya rastın içinde hocada bûseliğin üzerinde bir uşşak da var. Yeter ki zemin ona uygun olsun. Sazların hepsini düşürür. Hoca öyle bir şey yapar ki siz onu düğâh üzerinde yapılan bir uşşak zannedersiniz halbuki bûselikli uşşak yapıyordur. Fakat hoca sesi kaybetmez tekrar sesi yerine getirir.”³⁸

Kâni Karaca’yı nazariyât bilgisi bakımından değerlendiren Ahmet Özhan ise şunları ifade etmektedir:

“Bizim mûsikînin önemli iki unsuru vardır. Birincisi ustadan meşk, ikincisi büyük usûller dahil bütün usûlleri bilmek. Kâni Karaca, Türkiye’nin en büyük kudümzeni idi bundan şüphe yok. Fakat bununla birlikte kendisi bütün makamlardaki geçkileriyle kendi karizmasıyla da oluşturduğu büyük ustalıklarla muhteşem melodik panoromalar ve tablolar yapan bir kişiydi. Konya’da onlarca yıl ben âyinhân olarak çıktım kendisi hem kudümzen hem âyin icrâcısı hem de na’tı okurdu ve sondaki aşr-ı şerîfi okurdu. Kâni Karaca’nın aşr-ı şerîfi okuması demek bir resitâl demektir. Şimdi hangi makamda ayin okunuyorsa sonundaki aşr-ı şerîfte o makam anlayışıyla, geçki anlayışla başlar. “Eûzübillâhimineşşeytânirracîm” diye başlar. “Bismillâhirrahmânirrahîm”de artık o perde değişmiştir ama

³⁸ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

sen farkına varamazsın onun. Öyle büyük bir ustalıkla yapar, onları takip etmeye çalışırsın, takip edemezsin. Hangi perde de hangi kromatikle kaç koma indi ve o komadan hangi makama geçti ve hangi koma ustalığıyla o makamı işlerken yine hangi kromatikle bir başka iş yaptı veya fevkalade bir aralık atlamasıyla bir başka makama geçti anlayamazsın ama bunların hepsi estetikle oluyor.”

Kâni Karaca'nın geçki ve tavır konusunda yeni bir akım olduğunu belirten Hakan Talu ise, Kâni Karaca'nın insanlara ses ile geçki yapmayı öğrettiğini, ifâde etmektedir. Geçki yaparken normal makam geçkileri ile değil, örneğin rasttan hicaza geçmek gibi bir geçki yapmadığını rastın içinde iki defa rast yaptığını söylemektedir.

Kâni Karaca'nın nazariyâtı uygulayışı ile ilgili Muzaffer Şenduran da şu ifâdeleri zikretmektedir:

“İnsan sesini en iyi kullanabilme örneğini sergilemiş bir ustaydı. En büyük, enstrüman insan sesidir. Bu enstrümanı büyük ustalıkla kullanmak absolitenin ötesinde, perde indirme kaldırma teknikleriyle makamdan makama geçkiler yapabilmek Türk MüsİKİSİ makamlarının her birinin birbiriyle olan ilintisini bilmek ile gerçekleşecek bir hâl olduğundan yüksek bir iştir ve sorumluluktur. Kâni Karaca bunu bir oyun mesâbesinde değerlendirir ve gırtlığı ile oyun oynarcasına yapardı. Yarım sestten bir sese transpoze etmekten tutun taksimi ağızıyla bütün canbazlıkları yapıp icrâ eden bir ustaydı.”³⁹

Kâni Karaca'nın ulaştığımız bazı kayıtlarında herhangi bir kaside ile ya da ağızıyla yaptığı taksimlerle atışmaları karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Akagündüz Kutbay ile karşılıklı taksim yapmışlardır. Kâni Karaca ustalığıyla geçkileri başarı ile yapmış. Aka Gündüz Kutbay detone olunca pes etmiştir.⁴⁰ Bununla birlikte aynı şekilde Cınuçen Tanrıkorur ile de bu tarz bir atışması kayıtlarda ve internet ortamında mevcuttur.⁴¹ Bazı ifâdelere göre Tanrıkorur, bu atışmada udun perdelerini

³⁹ Akkuş, Muzaffer Şenduran ile Röportaj, 30.07.2017, Ankara Beşevler.

⁴⁰ Akkuş, Ahmet Özhan ile röportaj.

⁴¹ https://www.youtube.com/watch?v=4k-qR1p_Udg, (Son Güncellenme Tarihi 10/06/2012, Erişim Tarihi 21/02/2021).

aramış, Kâni Karaca'yı takip etmekte zorlanmıştır.⁴²

Türk Din Mûsikîsi'nde Tavrı Açısından Kâni Karaca

Kur'ân-ı Kerîm Tilâveti

Kur'ân-ı Kerîm tilâveti, nazmı bozmadan mânâyı unutturmadan, lafızların tecvîdini yaparak ve fesâhâtını koruyarak, mânâsını belâgâtın incelikleriyle süsleyerek uyumlu bir makamla okumaya denilir.⁴³

Kâni Karaca, bu tanımı hayatı boyunca uygulamış, Kur'ân'la küçük yaşta tanışmış ve çocukluğundan itibaren hâfızlara ve kârîlere merâkiyla bilinen bir şahsiyet olmuştur. Adana'nın o zamanki imkânsızlığında, bir tek hocasını dinleyebiliyordu. Bununla birlikte o günün imkânıyla evdeki radyodan, Arap radyoları çekiyordu. Bu sebeple Arap kârîleri dinliyor ve Arap tavrı Kur'ân'ı öğreniyordu. Bununla ilgili Kâni Karaca o ortamı şu şekilde anlatmaktadır: *"Efendim, bu tavrı da bendeniz gençliğimde, Adana'da hıfza çalışırken, bir yandan da Arap radyolarını dinleye dinleye aldım. Bu feyzi de radyolardan aldık."* Radyoda dinledikleri hafızların isimlerini Kâni Karaca tek tek ifâde etmektedir. Bu Mısırlı hafızlar: eş-Şeyh Muhammed Ferîdî Sencûrî, eş-Şeyh Kâmil Yûsufil Behtimî, eş-Şeyh Ahmed Süleyman Sâdâdî, eş-Şeyh Muhammed Süleyman Tantavî, eş-Şeyh Mahmud Halil Bannâ, eş-Şeyh Mahmud Hâbil Fosârî, eş-Şeyh Abdülfettah Şâşâî, eş-Şeyh Mansûrî Şâmî dir.⁴⁴ Bu hafızlar Osmanlı tedrisâtından geçmiş ve Osmanlı alt yapısından beslenmiş insanlardı.⁴⁵ Yani makamsal bir alt yapıları olduğundan Osmanlı tavrına çok uzak bir yapıda değillerdi. Bu sebeple Kâni Karaca'nın İstanbul'a kadar ki yaşamış olduğu zeminin çok da verimsiz geçtiğini söylemenin doğru bir ifâde olmadığı kanaatindeyim. Adana'da bulunduğu yıllarda Hatay'dan bile Kâni Hoca'nın ününün duyulduğunu ve kendisinin dinlemeye gidiği bilinmektedir.⁴⁶

https://www.youtube.com/watch?v=4k-qR1p_Udg, (Son Güncellenme Tarihi 10/06/2012, Erişim Tarihi 21/02/2021).

⁴² Akkuş, Ahmet Özhan ile röportaj.

⁴³ İsmail Karaçam, *Kuran-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, İFAV Yay., İstanbul 2011, s.125.

⁴⁴ Güntekin, *a.g.m.* s.18.

⁴⁵ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

⁴⁶ Akkuş, Emin Işık ile röportaj.

Kâni Karaca'nın İstanbul'da Kur'ân-ı Kerîm'de tedrisâtından geçtiği hocası daha öncede zikrettiğimiz gibi Üsküdar'lı Ali Efendi'dir. Kâni Karaca hocasıyla tanışmasını ve Kur'ân eğitimindeki incelikleri şu şekilde anlatmaktadır:

“Ali Efendi önce bana bir aşır okuttu. Onun öyle müsikî nazariyatı bilgisi yoktu ama yaptığı makamları nazariyât biliyormuş gibi sıhhatli yapardı. Fakat Kur'ân nazariyâtında⁴⁷ çok âlim bir zat idi. Ali Efendi ile Kur'ân ta'limine başladık. Tarîkimiz Mısır tarîki üzere derslere başladık. Ardından İstanbul tarîkinde Üsküdar tavrı okudum. Üsküdar tavrında kelimeler yayılmaz. Yani şöyle ifade edeyim. Bir okuma tarzı vardır ki, bazıları, hoca önünde ta'lim eder gibi yayararak abartarak Kur'ân okurlar Üsküdar tavrı buna izin vermez.”

Üsküdar tavrı okunması gereken Kur'ân'ı ise hem Kur'ân nazariyatı hem de müsikî nazariyatı olarak şu şekilde izâh etmektedir: “Meselâ Uşşak makamından besmele ile başlanır ya da hicaz, hüseyinî, rast fark etmez. Hurûfât yerli yerince çıkmalı, lüzumsuz abartıdan kaçınmalı yani Üsküdar tavrı ile okunursa kelimeler yerli yerine oturur. İstanbul'un tavrı Üsküdar tavrıdır.”⁴⁸

Kâni Karaca, kendisine Mehmet Güntekin'in sorduğu, “Üsküdar tavrı Kur'ân-ı Kerîm'in son temsilcisi siz misiniz?” sorusuna “*Vaziyet onu gösteriyor*” diyerek cevap vermektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Kâni Karaca, Üsküdar tavrının icrâ anlamında talep görmemesinin üzüntüsünü ifâde etmektedir.

Kâni Karaca, hocasından sonra bu tarzın kendisinin devam ettirdiğini, bu tarzın başka kimse tarafından devam ettirilmediğini söylemektedir.⁴⁹ Hakan Talu ise Kâni Karaca'nın tavrının bizzat kendisine ait bir tavrı olduğunu onunla başlayıp onunla bittiğini ifâde etmektedir.⁵⁰

Kâni Karaca'nın herkes tarafından bilinen ve hayranlıklarını gizleyemedikleri tarafı Kur'ân-ı Kerîm tavrı ve kıraatidir. Hayatı boyunca Kur'ân ile yaşamış ve onu hiçbir zaman okumayı ihmâl etmemiştir. Bilhassa Ramazan'da bilfiil bir ay boyunca camiden camiye dolaşmış ve mukâbele okumuş önemli bir hâfızdır. Ramazan ayında

⁴⁷ Kur'ân nazariyatından kastı tecvid, mahreç gibi lafzın düzgün okunması için gerekli olan kurallar.

⁴⁸ Güntekin, *agm*, s.18.

⁴⁹ Güntekin, *a.g.m.*, s.18.

⁵⁰ Akkuş, Hakan Talu ile röportaj.

öğleden önce Fatih Camii'nde öğle namazına müteâkip Yeni Camii, ikindiden sonra da Beyazıt Camii'nde mukâbele okunurdu. Kâni Karaca mutlaka bu mukâbelelerde bulunurdu. Fatih Camii'ndeki mukâbelenin duası kadir günü öğleden önce yapılırdı. Yeni Camii'de ise öğle namazını müteâkip kadir gecesi duâsı yapılırdı. Arefe günü ise Beyazıt Camii'ndeki mukâbelenin duası yapılırdı.⁵¹ Kâni Karaca hepsinde bulunurdu. Kâni Karaca'yı dinlemeye gelen özel cemaat olurdu. Bununla ilgili Kemal Karaöz'ün ifâdesi şu şekildedir:

“Mukâbelelere sinegog hahambaşısı Kâni hocayı dinlemeye geliyor. Çünkü Kâni hocayı çok seviyor ve kendi kıyafetiyle geliyor. O zâtın sevdiği makam ısfahan hoca da onun ısfahanı sevdiğini biliyor. Tanıyanlar hahambaşı gelince Kâni hocaya haber verirler, hoca da hangi makamda olursa olsun ısfahan makamına geçermiş ve hoca bu işte o kadar mâhir ki bir hahambaşı Kur'ân dinlemeye camiye gelmiştir.”⁵²

Buradan da anlaşıldığı üzere Kâni Karaca sadece kendi din ve kültüründe takdir kazanmamış aynı zamanda gayrimüslimler tarafından da hayranlıkla dinlenmiş bir hâfiz olmuştur.

Kâni Karaca'nın Kur'ân-ı Kerîm tavrıyla ilgili önemli bir husus da okuduğu yere göre tavrında değişiklik arz etmesidir. Meselâ mukâbelede okuduğu Kur'ân tavrı ve makam ile mevlvî âyini ve tekkede okuduğu tavrı ve makam başkadır.⁵³ Bu onun Kur'ân-ı Kerîm'in hassasiyetine verdiği önemi göstermektedir. Camide okuduğu Kur'ân daha sade ve süssüz iken çeşitli programlarda ve mevlidlerde okuduğu Kur'ân daha süslü ve geçkilidir.

Kâni Karaca'nın Kur'ân-ı Kerîm kıraati ile ilgili birçok ses kaydı ve görüntüsü vardır. Hürriyet gazetesi tarafından çıkartılmış olan hatim seti de bunlardan birisidir. Bu Hatm-i Şerîfi kaydediciye okurken Kur'ân'ın tamamını arkadaşı Hüseyin Top'a okumuş ve hatalarını ve şaşırıldığı yerleri kendisine düzeltmesini istemiştir. Hüseyin Top, yapmış olduğum röportajda Kâni Karaca'nın çok kuvvetli hâfiz olduğunu ifâde etmiştir.⁵⁴ Bununla beraber Kâni Karaca, Şeb-i Arûs yani ihtifallerde de Kur'ân-ı Kerîm'i okuyan hâfiz olduğu için birçok kaydı bulunmaktadır.

⁵¹Akkuş, Hasan Küçük ile röportaj.

⁵²Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

⁵³Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

⁵⁴Akkuş, Hüseyin Top ile röportaj.

Ezân

Namaz vaktinin geldiğini duyurmak maksadıyla günde beş vakit minâreden bir veya birkaç müezzin tarafından karşılıklı okunan cami müsıkisi formudur.⁵⁵ Kâni Karaca, ezan formunu kendine özgü okuyuşuyla ve geçkiler yaparak icrâ eden nev'i şahsına münhasır bir hâfız idi. Sabâ ve hicaz makamlarındaki ezan kayıtları elimizde olan Karaca'nın bunun dışında Bekir Sıtkı Sezgin, Fevzi Mısır ve Yunus Balcıoğlu'nun da bulunduğu dörtlü ezan kaydı da bulunmaktadır.

Kâni Karaca'nın okuduğu ezanlardan sabâ ve hicâz makamındaki kayıtların notaları aşağıda gösterildiği şekildedir.

---

⁵⁵M. Ekrem Karadeniz, *Türk Müsıkisinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2013, s.164.

SABÂ EZÂN

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER

EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM ME DEN RA SÛ LÛL LÂH

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM MEDEN RA SÛ LÛL LÂH

HAY YE A LES SA LÂH

HAY YE A LES SA LÂH

HAY YE A LEL FE LÂH

HAY YE A LEL FE LÂH

ES SA LÂ TÛ HAY RUN MİNEN NEVM ES SA LÂ TÛ HAY RUN MİNEN NEVM

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

HÎCÂZ EZÂN

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER

EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM ME DEN RA SÛ LÛL LÂH

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM ME DEN RA SÛ LÛL LÂH

HAY YE A LES SA LÂH HAY YE A LES SA LÂH

HAY YE A LEL FE LÂH HAY YE A LEL FE LÂH

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER LÂ İ LÂ HE İL LÂL LÂH

Salâ ve Salâvât

Salâ, cenâze haberini ya da değişik nedenlerle bazı haber ve uyarıları minareden halka duyurmak için müezzinin salât-ü selâm getirmesidir.⁵⁶

Kâni Karaca tıpkı ezanda olduğu gibi salâlarda da hem geleneğe ait yorumdan uzaklaşmamış hem de bununla birlikte kendi tavrını da salâyâ katmıştır. Hatîp Zâkirî Hasan Efendi (ö:1623)'nin Dilkeş-hâverân Sabah Salâsı, Hüseyinî Cenâze Salâsı, Bayâtî Bayram Salâsı gibi salâları okumuştur. Elimizde bu salâların

⁵⁶Koca, *İslam Geleneğinde Salâ ve Salâvât Geleneği*, DİB Yay., Ankara, 2017, s. 45.

kayıtları mevcuttur. Bununla birlikte Doğan Ergin'in Nihâvend Salâvât'ı ve bunun dışında Hicâz Salâvât ve Salât-ı Kemâliyye'yi de okumuştur.

Kâni Karaca'nın dilkeş-hâverân makamında okuduğu salâ kaydının notası aşığıda gösterildiği şekildedir:

DİLKEŞ-HÂVERÂN SALÂ

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

ES SA LÂ TÛ VES SE LÂM

A LEYK

A LEYKE YÂ RA SÛ LÛL LÂH

AL LÂH

YÂ RA SÛ LÛL LÂH

YÂ YÂ NE BÎ AL LÂH

ES SA LÂTÛ VES SE LÂM

A LEYK

A LEY KE YÂ SEY Yİ DE NÂ

AL LÂH

YÂ YÂ HA BÎ BAL LÂH

ES SA LÂTÛVESSE LÂM A LEYK

A LEY KE YÂ SEY Yİ DE NÂ

A LÂH

A LEY KE YÂ SEYYİ DEL EVVE LÎ NEVEL Â Hİ RÎN

VEL HAMDÛ LİL LÂ Hİ RAB BİL Â LE MİN

Münâcât

Arapça'da “ta’zîm etmek, övmek” anlamlarına gelen temcîd, üç ayların girişiyle Receb’in ilk gününden Şaban’ın son gününe kadar yatsı namazlarının ardından; Ramazan boyunca sahurdan sonra imsaktan önce minâreden birkaç müezzîn tarafından topluca okunan bir cami mûsikîsi formudur. Temcîdler, Allah’a duâ, övgü ve saygı ile Kelime-i Tevhîd, salât-ü selâmlardan oluşan Arapça dualarla, çeşitli Türkçe münâcâtlardan oluşur. Besteli Arapça ilk kısma “temcîd”, bestesiz irticâlî okunan Türkçe kısma “münâcât” denilir. Kısaca “Allah’a yakarış ve tazarru ifadeleri içeren kasîdelere “Münâcât” denilir.⁵⁷Karaca’nın elimizdeki tek kaydı “niyâz-ı arz-ı hâcâte ulu dergâhımız vardır” isimli tahirbûselik münâcâttır. Kâni Karaca’nın okuduğu bu eserin kaydı elimizde mevcuttur.

Kâni Karaca’nın tâhirbûselik makamında okuduğu münâcât kaydının notası aşağıda gösterildiği şekildedir.

---

⁵⁷ Ahmet Hakkı Turabi, Fatih Koca, *a.g.e.*, s.96.

TÂHİR BÛSELİK MÜNÂCÂT

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

ME DET YÂ KE RİM AL LÂH

Nİ YÂ Zİ AR Zİ HA CE TE U LU DER GÂ HI MİZ VAR DIR

Dİ LÜ CAN DAN MÛ NÂ CA TE Bİ ZİM AL LÂ HI MİZ VAR DIR

Kİ LAVUZ LAR Bİ Zİ HAKKA KO MAZ RAHI LÂ LET DE

SÖ ZÜ SÖZÜ MEVLASINA GEÇEN RASÛ LÖLLÂ HI MİZ VAR DER

TA Rİ Kİ HAKKA KÂ MİL BİR EL DEN HEP SÛ LÛK EY LE

Bİ ZİM SEM Tİ MU HAM MED DEN UZUN BİRRÂHİMİZ VAR DIR

TA RİKAT EHLİ YİZ SO Fİ Bİ Zİ SAN MA KU RU ZA HİD

GE CELER KILA RİZ ZÂ RI SE HER DE Â HI MİZ VAR DIR

GÜ NAH KÂ RİM DE YU MUH Yİ

Û Mİ DİN KES ME AL LÂH DAN

MU HAM MED MUS TA FA Gİ Bİ ŞE FÂ AT GÂ HI MİZ VAR DIR

ME DED YÂ

NE Bİ AL LÂH

Kâmet

Ayağa kalkmak anlamına gelen kâmet, ezan lafızlarının farz namazdan önce daha seri bir şekilde okunması manasına gelir. Ezandan farkı ‘‘kad kameti’s salah’’ sözünün de eklenmesidir. Elimizde Kâni Karaca’nın uşşâk kâmet örneği bulunmaktadır. Karaca’nın okumuş olduğu uşşâk kâmetin notası řu şekildedir.

UŞŞÂK KÂMET

İerâ:
Hâfız Kâni KARACA

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER

EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LAL LÂH EŞ HE DÛ EN LÂ İ LÂ HE İL LAL LÂH

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM ME DEN RA SÛ LÛL LÂ (Hİ)

EŞ HE DÛ EN NE MU HAM ME DEN RA SÛ LÛL LÂH

HAY YA A LES SA LÂ (Tİ) HAY YA A LES SA LÂH

HAY YA A LEL FE LÂ (Hİ) HAY YA A LEL FE LÂH

KAD KÂ ME TIS SA LÂ (TÛ) KAD KÂ ME TIS SA LÂH

AL LÂ HÛ EK BER AL LÂ HÛ EK BER LÂ İ LÂ HE İL LAL LÂH

Tekbîr

Tekbîr anlam olarak Allah'ı ululamak ve yüceltmek demektir. Bayram hutbeleri ve Kurban Bayramı günleri farz namazlardan sonra Kur'ân hatimleri sırasında, sûreler arasında cemaatinde katılmasıyla okunmaktadır.⁵⁸ En meşhuru İtrî (ö:1640) 'nin Segâh makamındaki tekbiridir. Bu tekbîr bugün bilinen en önemli tekbîr örneğidir. Kâni Karaca bu tekbîri kendi üslûp ve tavrıyla okumuştur ve elimizde kaydı mevcuttur. Okumuş olduğu kaydı beste olarak elimizdeki notalara aykırı bir icrâ olmamasından dolayı notaya almadık.⁵⁹

Telbiye

Tekbîrin benzeri bir form olup sadece metni ve bestesi farklıdır. Segâh makamında okunur ve kimin bestelediği bilinmemektedir. Hac ve Umre için ihrama girildikten sonra okunmaktadır.

Kâni Karaca'nın yukarıda bahsettiğimiz telbiye dışında kendi bestelediği telbiye hicâz makamındadır. Kâni Karaca bunu Arafat'ta bestelediğini söylemektedir. Ardından bestesiyle ilgili: “*Telbiye'yi Doğan Ergin ağabeyime okudum çok hoşuna gitti hemen notaya aldı.*”⁶⁰ diyerek eserinin onaydan geçtiğini ifâde etmiştir. Bestesinin notası şu şekildedir.

---

⁵⁸ Koca, *a.g.e.*, s. 54.

⁵⁹ Notasına Aytaç Ergen'in arşivinden ulaşılabilir.

⁶⁰ Güntekin, *a.g.m.*, s.18.

HİCÂZ TELBİYE "ARAFAT DUÂSI"

USÛL: Düyek

BESTE: Hâfız Kâni KARACA

LEB BEYK AL LÂ HÛM ME LEB BEYK

LEB BEY KE LÂ ŞE RÎ KE LE KE LEB BEYK

İN NE'L HAM DE İN NE'L HAM DE

VE'N Nİ' ME TE VE'N Nİ' ME TE

LE KE VE'L MÛLK LE KE VE'L MÛLK

LÂ ŞE RÎ KE LEK D.C.

LEBBEYK ALLÂHÛMME LEBBEYK
LEBBEYKE LÂ ŞERÎKE LEKE LEBBEYK
İNNE'L-HAMDE VE'N-Nİ'METE
LEKE VE'L-MÛLK LÂ ŞERÎKE LEK

Mevlîd

Mevlîd, Hz. Peygamber'in doğumunu konu alan manzûm ve mensûr eserlerdir.⁶¹ Hz. Peygamber'e olan muhabbetin sonucunda medeniyetimizde birçok mevlid yazılmış ve okunmuştur. Mevlidlerin en yaygın olanı Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n Necât isimli eseridir.

Mevlidin okunuş kuralları vardır. Eskiler bunu bölüm bölüm ayırmıştır. Ayrılan her bir bölüme bahir denmiştir. "Tevhid" bahri çargâh (saba geçkili) makamından, Nur bahri hicâz, Velâdet bahri rast, Merhabâ bahri uşşâk, Mîraç bahri segâh ve hüzzam başlanır ve bahrin sonuna doğru uşşâk olarak bitirilir. Sonunda

⁶¹ Karadeniz, *a.g.e.*, s.168.

uşşâk makamında Münâcât bahri ile tamamlanır.⁶²

Kâni Karaca, mevlîd anlamında da hayatının her zamanında hizmet etmiş bir mevlîdhân idi. Karaca mevlîd-i şerîfi okurken güfte-ezgi uyumuna uygun şekilde okuduğu anlaşılmaktadır.⁶³ Kendisi mevlîde başladığı yılları şu şekilde ifâde etmektedir: “*Eskiden Sadettin Kaynak devrinden bu yana, öyle çok mevlîd okurdum ki neredeyse Osman Ağa Camii ile Şişli Camii arasını, tabiri caizse su yolu yapmıştık. Sabahleyin evden çıkardım, gece yarsından evvel dönemezdim.*” Buradan da anlaşılacağı üzere Kâni Karaca mevlîdhânlığıyla yıllarca hem yurt içi hem de yurt dışında hizmet etmiştir.

Kâni Karaca, Mehmet Güntekin ile yapmış oldukları röportajda mevlîdin geçmişteki mevlîdhânların icrâ ettiğine göre çok geride olduğunu vurgulamaktadır. Yeni dönemde mevlîd okuyan gençlerin makam bilmediğinden yakınmakla birlikte mevlîdhânların azaldığını da belirtmektedir. Fevzi Mısır, Aziz Bahriyeli, Halil İbrahim Çanakaleli gibi mevlîdhânların yetişmediğini de ifâde etmektedir.⁶⁴

Kâni Karaca'nın merhabâ, tevhid, velâdet, miraç ve münâcât bahirleri olmak üzere mevlîd kayıtları elimizde mevcuttur. Kâni Karaca'nın mevlîd-i şerîfin münâcât bahri kaydının notası aşağıda gösterildiği şekildedir.

---

⁶² Mehmet Tıraşçı, *Dîni Müsiki Ders Notları*, Dört Mevsim Yay., İstanbul 2015, s. 94.

⁶³ Mustafa Yıldırım, *Geçmişten Günümüze Dîni Müsiki Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Başkent Matbaacılık, Amasya 2017, s.173

⁶⁴ Güntekin, *a.g.m.*, s.18.

UŞŞÂK MEVLÎD-İ ŞERÎF

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

YÂ İ LÂ Hİ OL MU HAM MED HAKK İ ÇÜN OL ŞE FÂ AT KÂ NI AH MET HAKK İ ÇÜN

OL GE CE SÖY LE Şİ LEN SÖZ HAKK İ ÇÜN OL GE CE HAK KI GÖ REN GÖZ HAKK İ ÇÜN

GÖ ZÜ YA ŞI HAKK İ ÇÜN A ŞIK LA RIN

BAĞ RI BA ŞI HAKK İ ÇÜN SA DİK LA RIN

BİZ GÜ NAH KÂR ÂSİ MÜC RİM KUL LA RIN YAR LI ĞA YA KIL GÜ HAN LAR DAN BER -İ

SA NA LÂ YIK KUL LAR İ LE HEM DEM ET EH Lİ DER DİN SOHBETİNDE MAHREM ET

HEM SÜ LEY MA NI FA Kİ RE RAH MET ET YOL DA ŞIN İ MÂN MA KÂ MIN CEN NET ET

AFV E DİP İS YÂ NI MI Zİ RAH METİ

OL HA Bİ BİN YÜ ZÜ SU YU HÜR ME Tİ

YÂ İ LÂ Hİ KIL MA Bİ Zİ DALLİN BU DU Â YA CÜM LE DE YİN Â MİN

ÜM ME TİN DEN RÂ Zİ OL SUN OL MU İN

RAH ME TÖL LÂH Hİ ALEY HİM EC MA İN

Tekke Müsıkisi

Na't-ı Mevlânâ

Sözlükte nitelemek, iyi ve güzel işleri abartılı bir biçimde dile getirmek anlamlarına gelen na't daha çok medih olarak bilinmektedir. Türk Edebiyatında ise Hz. Peygamber için kaleme alınmış medhiyelerin müsikimizdeki kâidelere bağlı olarak okunduğu eserlerdir. Na't-ı Mevlânâ ise güftesi Mevlânâ'ya ait olan bestesi ise Buhûrizâde Mustafa Itri'ye ait olan mevlvî âyinlerinin başında ayakta icrâ edilen tekke müsıkisi formudur.⁶⁵

Kâni Karaca'nın tekke müsıkisine en önemli katkılarında birisi de na't-ı mevlânâ tavrıdır. Na't-ı Mevlânâ tavrı Kâni Karaca ile oturmuştur.⁶⁶ Kemal Karaöz, Kâni Karaca'nın na't tavrı ile ilgili şunları ifade etmektedir: "Kâni hocanın okuduğu Na't-ı Mevlânâ tavrı Galata tavrıdır. Yenikapı tavrı değildir. Yenikapı tavrı başkadır. Onu bendeniz Prof. Nasır Abdülbâki Baykara'dan öğrendim."⁶⁷

Kâni Karaca, Na't-ı Mevlânâ'yı, hocası Sadettin Heper'in almış olduğu notaya göre okumuştur.⁶⁸

Kâni Karaca Na't-ı Mevlânâ'yı 1970'den beri mevlvî âyinlerinde ve (şeb-i arûs) törenlerinde okumuş ve birçok kişinin Na't-ı Mevlânâ diyince aklına Kâni Karaca gelmiştir.

Mevlevî Âyinleri

Mevlânâ'nın Dîvân-ı Kebîr'inden bazen de büyük din adamlarının manzûm eserlerinden seçilerek değişik makamlarda bestelenen ve mevlvî tekkelerinde âyin sırasında okunan dinî müsıkî eserleridir. Mevlvî âyinleri, semâ töreni sırasında semâyâ eşlik etmek amacıyla bestelenmiştir.⁶⁹ Âyinler selâm adı verilen dört ayrı bölümden oluşur. Âyine na't ile başlanır ardından peşrev ile devam edilir. Peşrev bitiminde birinci selâm, ikinci selâm, üçüncü selâm, dördüncü selâm, son peşrev ve son yürük semaî, sonunda okunan Kur'ân-ı Kerîm kıraati ve duâ ile bitirilir.

Kâni Karaca 1957'den itibaren mevlvî âyinlerini meşk etmeye başlamıştır.⁷⁰

⁶⁵ Tıraşçı, *Dini Müsikî Ders Notları*, Dört Mevsim Yay., İstanbul 2015, s. 98.

⁶⁶ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

⁶⁷ Akkuş, Kemal Karaöz ile röportaj.

⁶⁸ Notasına Aytaç Ergen'in arşivinden ulaşılabilir.

⁶⁹ Emrah Hatipoğlu, *Mevlevî Âyinleri Makamlar ve Geçkiler*, İstanbul 2011, s.9.

⁷⁰ Akkuş, Hüseyin Top ile röportaj.

1970'ten itibaren mevlevî âyinlerini yurtdışında icrâ etmeye başlamıştır.⁷¹ İlk olarak Fransa'da Acemaşîrân Mevlevî Âyini ile başlayan mevlevî ekibinin bir üyesidir. Kendisi ile birlikte Hüseyin Top ve Aziz Bahriyeli de vardı ve beraber âyin okurlardı. Kâni Karaca bütün âyinleri ezbere bilirdi. Konya'da her yıl gerçekleşen ihtifâllerde hem na't okur hem âyin okur hem de kudüm çalardı.⁷² Kâni Karaca'nın ortalama yirmi kadar âyin-i şerîfî ezbere bildiğini Hüseyin Top yapmış olduğum röportajda ifade etmiştir.

Kâni Karaca'nın uşşâk, şevk-u tarâb, sabâ, acembûselik, sûzidilârâ ve ısfahan makamlarında okuduğu âyinlerin kaydı arşivlerde mevcuttur.

Durak

Kendine mahsus usûlle ve serbest olarak Allah'ın sıfatları ve Hz. Peygamber üzerine okunan salât-ü selâmları ayrıca da din büyüklerinin meziyetleri hakkında yazılmış sûfiyâne manzum kıtalardan oluşan hemen her makamdan bestelenmiş eserlerdir.⁷³

Kâni Karaca'nın hicaz, nühüft, acemaşîrân, segâh ve bestenigâr makamlarında okuduğu durak kayıtları arşivlerde mevcuttur ve hepsi birer ders niteliğindedir. Hicaz makamındaki okumuş olduğu durağın notası arşivlerde mevcuttur.⁷⁴

Nefes

Bektâşî şairler tarafından yazılmış ve Bektâşî tekkelerinde okunan küçük usûller ile çeşitli makamlarda bestelenen ilâhilere verilen isimdir.⁷⁵ Karaca'nın özellikle muharrem ayındaki programlarda nefes okuduğu bilinmektedir. Kâni Karaca'nın okuduğu "Hüzzam Nefes" ve "Pençgâh Bektâşî Nefesi" kayıtlarda mevcuttur.⁷⁶

Ortak Formlar

Tevşîh

⁷¹ Akkuş, Cüneyt Kosal ile röportaj, 27.10.2016, İstanbul-Maltepe.

⁷² Akkuş, Aytaç Ergen ile röportaj.

⁷³ Koca, *a.g.e.*, s. 47.

⁷⁴ Notasına Aytaç Ergen'in arşivinden ulaşılabilir.

⁷⁵ Koca, *a.g.e.*, s. 47.

⁷⁶ Notasına Aytaç Ergen'in arşivinden ulaşılabilir.

Tanzim etmek, tertiplemek ve süslemek anlamına gelen, mevlîd bahirleri ve mirâciye arasında okunan na'nlara denir.⁷⁷ Kâni Karaca'nın okumuş olduğu “Kudümün Rahmeti” adlı Çargâh Tevşih arşivlerde mevcuttur.⁷⁸

Şuğl

Arapça güftelerin ilâhi şeklinde bestelenmiş örneklerine denir.⁷⁹

Kâni Karaca'nın uşşâk makamındaki “Bismillahi Zişşan” adlı bestesi ile rast makamındaki hadîs-i şerif olan “Ra'sül Hikmeti Mehafetullah” adlı eserleri bu örneklerdendir.

---

⁷⁷ Özalp, *a.g.e.*, s.125.

⁷⁸ Notasına Aytaç Ergen'in arşivinden ulaşılabilir.

⁷⁹ Tıraşcı, *a.g.e.*, s.106.

UŞŞÂK ŞUĞL BİSMİLLÂHİ ZİŞŞÂN

USÛL: Ağır Düyek

BESTE: Hâfız Kâni KARACA

BİS MİL LÂ Hİ ZİŞ ŞÂN BİS MİL LÂ Hİ ZİŞ ŞÂN

A ZÎ MÛL BÛR HÂN A ZÎ MÛL BÛR HÂN (SAZ . . .)

A ZÎ MÛL BÛR HÂN (SAZ . . .) ŞE DÎ DÛS SUL TÂN

ŞE DÎ DÛS SUL TÂN (SAZ . . .) ŞE DÎ DÛS SUL TÂN (SAZ . . .)

MÂ ŞÂ AL LÂ HU KÂN MÂ ŞÂ AL LÂ HU KÂN

E Û ZÛ BİL LÂ Hİ Mİ NEŞ ŞEY TÂN E Û ZÛ BİL LÂ

Hİ Mİ NEŞ ŞEY TÂN (SAZ . . .) Hİ Mİ NEŞ ŞEY TÂN SON

BİSMİLLÂHİ ZİŞŞÂN
AZİMÛ'L-BÛRHÂN
ŞEDÎD'ÛS-SULTÂN
MÂŞÂALLÂH-Û KÂN
EÛZÛ BİLLÂHİ MİN'ES-ŞEYTÂN

RAST HADÎS-İ ŞERÎF
"RA'SÛL HİKMETİ MEHÂFETÛLLÂH"

USÛL: Sofyan

BESTE: Hâfız Kâni KARACA

RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
RA' SÛL HİK ME Tİ ME HÂ FE TÛL LÂH
SON
SA DE KA RA SÛ LÛL LÂH VE NE TE KA HA Bİ BUL LÂH

RA'SÛL HİKMETİ MEHÂFETÛLLÂH
SADEKA RASÛLÛLLÂH VE NETEKA HABÎBULLÂH

Kasîde

Birini övmek veya yermek amacıyla özellikle din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılmış divân şiirleridir. Tevhid ve nübüvvet konularını da içeren kasîde hem tekkede hem de camide okunduğundan ortak form olarak kabul edilmektedir.⁸⁰ Kâni Karaca'nın nihâvend makamında okuduğu kaside kaydının notası aşağıda gösterildiği şekildedir.

NIHÂVEND KASÎDE

İcrâ:
Hâfız Kâni KARACA

ME DED YÂ NE BÎ AL LÂH

A ÇIL DI CEN NE TİN BÂ BI NE Sİ MÎ PÜR SA FÂ GEL Dİ

GÜ LİS TÂ NI Cİ HÂ NA REVNAKHÛS NÛ BA HÂR GEL Dİ

DE RÛNİMEKKEDEN NÛ Rİ NÛ BÛV VET PAR LA YIP ÇIK TI

A VÂ LİM NÛ RA GAR KOL DU RA SÛ LÛ KİB Rİ YÂ GEL Dİ

BE Şİ Rİ EH Lİ İ MÂ NİN NE Zİ Rİ EH Lİ TUĞ YÂN

HA Bİ Bİ HAK TE Â LÂ NİN

MU HAM MED MUS TA FÂ GEL Dİ ME DED YÂ

YÂ YÂ TABİ BEL KULÛB

⁸⁰ İsmail Hakkı Özkan, “Kasîde”, *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, s.566.

Bunun hâricinde Kâni Karaca'nın elimizdeki arşivlerde bulunan birçok kaside kaydı mevcuttur. Bunları şu şekilde sıralayalım;

Bu Âlem Buldu Nurunla Bidâyet Ya Rasûlallah (Güfte: Hazmî Efendi),Cânı Cânâna Kurbân Eyleyen Gelsin Bu Meydâne (Güfte:Kelâmî Mustafa Efendi),Uyan Be Hey Gâfil (Güfte: Derviş Himmet),İsmi Sübhân Virdin mi Var (Güfte:Yunus Emre),Sana Ben Olmuşum Ümmet (Güfte:Anonim),Aman Yâ Fahri Âlem (Güfte:Vecdî),Ey Gönül Bakma Cihâne (Güfte: Kelâmî Mustafa Efendi),Acep Kimdir Bize Senden Yakın (Güfte:Anonim),Bu Akl u Fikr İle (Güfte:Yunus Emre),Neyleyeyim Dünyayı (Güfte:Aziz Mahmud Hüdâyî),Nazar Kıl Yâ Rasûlallah (Güfte:Abdürrahim Efendi),Eyleyen Uşşâk-ı Şeydâ Dâimâ (Güfte: Şeyh Nasûhî),Sakın Terk-i Edepten (Güfte:Nâbî),Aşkî Habîbi Kibriyâ (Güfte:Mehmed Emin Bey),Lebin Vafında Sultânım (Güfte:Neccârzâde Rızâ Efendi),Gönül Nûr-i Cemâlinden (Güfte:Es'ad Erbilî),Serâser Kâinatın Cânı Sensin (Güfte:Hazmî Efendi),Her Kaçan Anarsam Seni (Güfte: Yunus Emre),Niyâz-ı Arz-ı Hâcete (Güfte:Bezcizâde Mehmet Muhyeddin Efendi)

İlâhî

Sözlük anlamı “Allah’a ait” olan ilâhî, tevhid ve nübüvvet konuları başta olmak üzere dînî ve tasavvufî konuları işleyen manzum örneklerdir. Bu manzum örneklerin Türk Müsikisi kâidelerine göre bestelenmesiyle de ilâhî formu meydana gelmektedir.⁸¹ Kâni Karaca'nın bestelemiş olduğu üç adet ilâhînin notası şu şekildedir.

---

⁸¹ Ahmet Hakkı Turabi, Fatih Koca, *a.g.e.*, s.129

HİCÂZ İLÂHÎ
"ELİ BOŞ GİDİLMEZ GİDİLEN YERE"

USÛL: Düyek-Sofyan

GÜFTE: Tâhir'ül-Mevlevî
BESTE: Hâfız Kâni KARACA

E Lİ BOŞ Gİ DİL MEZ
Gİ Dİ LEN YE RE Gİ Dİ LEN YE RE
MEV LÂM BOŞ GEL ME DİM BEN SUÇ GE TİR DİM
MEV LÂM BOŞ GEL ME DİM BEN SUÇ GE TİR DİM
DAĞ LAR ÇE KE MEZ KEN
O A ĞİR YÜ KÜ O A ĞİR YÜ KÜ
İ Kİ KAT SIR TIM DA PEK GÜÇ GE TİR DİM
İ Kİ KAT SIR TIM DA PEK GÜÇ GE TİR DİM

ELİ BOŞ GİDİLMEZ GİDİLEN YERE
MEVLÂM BOŞ GELMEDİM BEN SUÇ GETİRDİM
DAĞLAR ÇEKEMEZKEN O AĞIR YÜKÜ
İKİ KAT SIRTIMDA PEK GÜÇ GETİRDİM

SEGÂH İLÂHÎ
"CÂNIMIN CÂNI EFENDİM"

USÛL: Ağır Devr-i Hindî

GÜFTE: Hüseyin TOP
BESTE: Hâfız Kâni KARACA

CÂ NI MIN CÂ NI E FEN DİM NÛ RU KUR' Â NİM BE NİM
AŞ KIN İ LE BÎ KA RÂ RİM AŞ KI SÛB HÂ NİM BE NİM
HAS RE TİN LE YÂ NE YÂ NE
1. GEÇ Tİ HER Â NİM BE NİM 2. GEÇ Tİ HER Â NİM BE NİM
MER HA MET EY LE NA ZÂR KİL HAK KA MİH MÂ NİM BE NİM SON

CÂNIMIN CÂNI EFENDİM NÛR-U KUR'AN'IM BENİM
AŞKIN İLE BÎ KARÂRIM AŞK-I SÛBHÂNİM BENİM
HASRETİNLE YÂNE YÂNE GEÇTİ HER ÂNİM BENİM
MERHAMET EYLE NAZAR KİL HAKKA MİHMÂNİM BENİM
VEZİN: FÂİLÂTÛN/ FÂİLÂTÛN / FÂİLÂTÛN / FÂİLÛN

RAST İLÂHÎ
"EY HÜDÂ'DAN LÜTF-U İHSÂN İSTEYEN"

USÛL: Ağır Devr-i Hindî

GÜFTE: Kadıasker Abdurrahman
 BESTE: Hâfız Kâni KARACA

EY HÜ DÂ DAN LÜT FU İH SÂN
 İS TE YEN İS TE YEN
 MEV Lİ Dİ PÂ Kİ RA SÜ LÜL
 LÂ HA GEL MEV Lİ Dİ PÂ
 SON
 Kİ RA SÜ LÜL LÂ HA GEL
 CEN NET İÇ RE HÜ Rİ GIL MAN
 İS TE YEN CEN NET İÇ RE
 HÜ Rİ GIL MAN İS TE YEN

EY HÜDÂ'DAN LÜTF-U İHSÂN İSTEYEN
MEVLİD-İ PÂKİ RASÛLÛLLÂH'A GEL
CENNET İÇRE HÜRİ GILMAN İSTEYEN
MEVLİD-İ PÂKİ RASÛLÛLLÂH'A GEL
 VEZNİ: FÂİLÂTÛN/FÂİLÂTÛN/FÂİLÛN

Karaca'nın bununla birlikte elimizde ki arşivlerde okumuş olduğu bazı ilâhiler şu şekildedir.

Her Kelâmın Âlâsı (Hicâz), Ey Âşık-ı Sâdıklar (Hicâz), Buyruğun Tut Rahmanı (Hicâz), Noldu Bu Gönlüm (Uşşâk), Bu Akl u Fikr İle (Uşşâk), Bülbüller Sazda (Hüseynî), Alma Tenden Canımı (Hüzzam), İlâhe'l Âleminsin (Hüzzam), Bana Bu Ten Gerekmez (Şehnâz)

Sonuç

Kâni Karaca, kendisini bir ömür, eğitime ve Türk Müsikisine adanmış, bu vesileyle birçok sanatçıdan, üstattan eğitim almış ve onlardan aldığı birikimin üzerine ilâveler yaparak öğrenci yetiştirmiş nâdide şahsiyetlerden birisidir.

Sanatçının en önemli özelliği, okumuş olduğu eserin bestekârının verdiği duyguyu icrâsında aktarabilme kabiliyetidir. Bu konuda Kâni Karaca'nın bir dehâ olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Eserin iyi ya da kötü olması bestekârın bestesi kadar icrâcının katacağı yorum farkı ile de doğru orantılıdır. Bununla birlikte bestekârın eseri ve icrâcının yorumu kadar sazların eşliğı de önem arz etmektedir. Kâni Karaca kendisine eşlik eden birçok sazı kendisine hayran bırakmış ve birçok sâzende kendisinden istifâde etmiştir.

Geçtiğimiz yüzyılda Kâni Karaca ile birlikte ses icrâcılığında meşk usûlü sisteminin önemi daha iyi anlaşılmıştır. Kâni Karaca âmâ olması sebebiyle nota bilmiyor (okuma açısından) sadece eserleri dinleyerek geçiyor, ardından da hem hocalarına hem de arkadaşlarına dinletiyordu. Fakat nota okuyabilenlerden daha sağlam sesleri basıyor ve makamlara daha hâkim oluyordu. Buradan da anlaşıldığı üzere geçmişteki icrâcıların “fem-i muhsin” dedikleri güzel tavrı kendisine rehber edinenler ve onlarla çalışma fırsatı bulanlar bugün başarıya ulaşmışlardır.

Sonuç olarak yapmış olduğumuz çalışmadaki ve daha önceden yaptığımız “Kâni Karaca'nın Hayatı, Eserleri ve Türk Din Müsikisindeki Yeri” tez çalışmamızdaki araştırmalarımız sırasında Karaca'nın icrâcılığının ön plânda olmasından dolayı bilimsel bir tespit ya da Türk Din Müsikisi hakkında pek fazla görüş ifâde etmediğini gördük. Bu sebeple Kâni hocanın icrâsında saklı olan bilimselliği ortaya çıkarmak gayesiyle, okumuş olduğu kayıtları notaya aldık. Karaca'nın birçok öğrenciye ders niteliğindeki bu kayıtları ve bilhassa bestesiz formlardaki kendine has yorum ve yaptığı geçkileri bu vesileyle göstermiş olduk. Bu sâyede hocanın tavrının ve kendine özgü yorumunun da uygulanmasına gayret ettik.

Kaynakça

Akkuş Mustafa Asım, “Kâni Karaca'nın Üvey Kız Kardeşi Nazire Karaca ile Röportaj”, 04.12.2016, Adana-Adalı Köyü.

_____, “Prof. Dr. Hasan Küçük ile Röportaj”, 26.10.2016, İstanbul Kadıköy.

_____, “Hüseyin Top ile Röportaj”, 26.10.2016, İstanbul Beylerbeyi.

- _____, “Kemal Karaöz ile Röportaj”, 26.10.2016, İstanbul Beylerbeyi.
- _____, “Emin Işık ile Röportaj”, 25.10.2016, İstanbul-Şişli.
- _____, “Ahmet Özhan ile Röportaj”, 24.10.2016, İstanbul Fatih Karagümrük Cerrahi Tekkesi.
- _____, “Hakan Talu ile Röportaj”, 24.09.2017, İstanbul-Bağdat Caddesi.
- _____, “Muzaffer Şenduran ile Röportaj”, 30.07.2017, Ankara-Beşevler.
- _____, “Timuçin Çevikoğlu ile Röportaj”, 12.10.2017, Gazi Üniversitesi Ankara.

Altuntaş Zeynep, *Kâni Karaca'nın Hayatı ve Din-Dışı Müsiki Sözlü Form Alanında Bestekarlık Kişiliği*, G.Ü Bitirme Tezi, Ankara 2016.

Güntekin Mehmet, *Vefatının 5. Yılında Kâni Karaca*, İBB Yayınları, İstanbul, 2016
Hatipoğlu Emrah, *Mevlevî Ayinleri Makamlar ve Geçkiler*, Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul 2011.

<https://www.youtube.com/watch?v=RdoqDRtsIfw>, (Son Güncellenme Tarihi 30/11/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=NDubqQG8khI&t=507s> (Son Güncellenme Tarihi 31/07/2015, Erişim Tarihi 15/02/2018).

https://www.youtube.com/watch?v=4k-qR1p_Udg, (Son Güncellenme Tarihi 10/06/2012, Erişim Tarihi 21/02/2021).

Karaçam İsmail, *Kuran-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, İFAV Yay., İstanbul 2011.

Karadeniz M. Ekrem, *Türk Müsikişinin Nazariye ve Esasları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2013.

Koca Fatih, *İslam Geleneğinde Salâ ve Salavat Geleneği*, DİB Yay., Ankara 2017.

_____, *Türk Din Müsikiş El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2018.

Özalp Dr. Mehmet Nazmi, *Türk Müsikiş Tarihi*-M.E.B. Yay., İstanbul 2000.

Özkan İsmail Hakkı, “Kaside”, *DİA*, İstanbul 2001, XXIV, s.566.

Tıraşçı Mehmet, *Dini Müsiki Ders Notları*, Dört Mevsim Yay., İstanbul 2015.

Turabi Ahmet Hakkı, Koca Fatih, *Türk Din Müsikiş El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2018.

Uysal Dr. Abdullah, *"Kâni Karaca Sesini Bir Enstrüman Gibi Kullanırdı"*, Dünya Bizim Haber Portalı, Küresel İletişim Merkezi Medya Yayıncılık, İstanbul 2015.

Yıldırım Mustafa, *Geçmişten Günümüze Dini Müsiki Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Başkent Matbaacılık, Amasya 2017.